

مطالعه منابع ترس از جرم: فراتحلیل بازه زمانی ۱۳۸۵-۱۳۹۹

سیدعلی میرلوحی^۱، انیس اسدی^۲

چکیده

ترس از جرم به احساس هراس، ترس، دلهره، نگرانی و استرس فرد از تهدیدهای امنیتی، محیطی و خطرات جانی و غیر جانی است که در محیط پیرامون وجود دارد و جزء رکن معنوی هریک از جرائم تهدید، محاربه، اخاذی، راهزنی نیز می‌باشد. وجود ترس از جرم، نشانه احساس ناامنی و شیوع فضای بی‌دفاع شهری از جمله سرقت، اعتیاد، ولگردی، نزاع و درگیری به‌طور کلی آسیب و مسائل اجتماعی است. در ایران نتایج تحقیقات در بازه زمانی ۱۳۸۵-۱۳۹۹ نشان‌دهنده کاهش سطح احساس امنیت اجتماعی و وجود ترس از جرم است، هدف این تحقیق، مطالعه ریشه‌های جامعه‌شناختی ترس از جرم در ایران با ارجاع به سابقه تجربی (پیمایشی) صورت گرفته طی در فاصله زمانی فوق است. روش تحقیق از نوع فراتحلیل کمی، جامعه آماری ۴۶ مورد و حجم نمونه ۳۱ تحقیق است. واحد تحلیل مقالات و روش نمونه‌گیری از نوع عمدی-غیراحتمالی است. نتایج نشان می‌دهد که در ایران مطابق ترکیب نتایج کلی ۳۱ مورد پژوهش، ترس از جرم تحت تأثیر عوامل انتظامی (رضایت از عملکرد پلیس، نگرش به نیروی انتظامی، نگرش به عملکرد پلیس)؛ عوامل رسانه‌ای (استفاده از شبکه‌های داخلی، استفاده از شبکه‌های خارجی، استفاده از اینترنت، استفاده از مطبوعات)؛ عوامل ناامنی (بی‌سازمانی اجتماعی، بی‌نظمی اجتماعی، بی‌نظمی فیزیکی)؛ عوامل محیطی (رضایت از محل و همسایگی، تعلق اجتماعی، میزان تعلق به محله)؛ عوامل کنترلی (کنترل غیررسمی و کنترل رسمی)؛ عوامل سرمایه اجتماعی (انسجام، مشارکت، اعتماد و حمایت)؛ عوامل اقتصادی (محرومیت نسبی، پایگاه اقتصادی-اجتماعی) و عوامل روانی (تلقی از خطر قربانی شدن، احساس ناامنی، نگرانی اجتماعی) است.

واژگان کلیدی: سرمایه اجتماعی، محرمیت نسبی، ترس از جرم، نهاد پلیسی

^۱ دانشجوی دکتری فقه و حقوق خصوصی دانشگاه شهید مطهری (ره)، تهران، ایران (نویسنده مسئول):

^۲ دانشجوی دکتری فقه و مبانی حقوق اسلامی، دانشگاه امام صادق(ع)، تهران، ایران

مقدمه و بیان مسئله

ترس و هراس در اصل ریشه روان‌شناختی داشته و با اندکی ارتباط در محیط، شنیدن اخبار و حوادث تبدیل به یک امری عینی-واقعی می‌شود. وجود ترس، نشانه بزرگ احساس ناامنی کردن و احساس خطر از قربانی شدن در طی فعالیت روزمره است. نگرانی و ترس، مسئله مهم کلان‌شهر است که رفتار و سبک زندگی را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد (فردی، ۲۰۰۷: ۲۱) و به مفهوم ترسیدن، استرس داشتن و دلهره از قربانی شدن و حس خطر آمده است (سهراب‌زاده و همکاران، ۱۳۹۳: ۸۸) و سلب‌کننده اعتماد مدنی و افزایش‌دهنده احساس ناامنی اجتماعی است (مایز، ۲۰۰۱). ترس از جرم واژه ترکیبی است که در حوزه جامعه‌شناسی و حقوقی بررسی می‌شود. این واژه در مسائل قضایی، در حوزه کیفری قرار گرفته و گاهی از آن با عنوان جنبه عمومی جرم یاد می‌شود که به پیامدهای انجام یک بزه، جرم و رفتار خشونت‌آمیز در بین شهروندان می‌پردازد. ترس از جرم، برخاسته از مناسبات اجتماعی و تابعی از وضعیت فرهنگی و اجتماعی محیط است. جرائم محیطی منجر به تولید و بازتولید ترس از جرم می‌شوند. جرم و ترس از جرم، یک تهدید جدی برای ثبات، فضای عمومی شهری، توسعه اقتصادی و پایدار، کیفیت زندگی و حقوق انسانی است (کریم و عبدالرشید، ۲۰۱۰). ترس از جرم پدیده‌ای پیچیده و چندلایه محسوب می‌شود و ابعاد گوناگون روان‌شناختی و سیاسی و اقتصادی را به همراه دارد. این ترس لزوماً بازتابی از خطر واقعی در اثری نیست که با بزه مواجه شده است (سندبرگ، ۲۰۱۱؛ سی ساتو، ۲۰۱۶؛ دلبوسه و کوری، ۲۰۱۱؛ اسمیت، ۲۰۰۸؛ لیستربرن، ۱۹۹۹؛ پین، ۲۰۰۰ و والتین، ۱۹۸۹). این ترس، واکنش روانی-هیجانی فرد نسبت به مسائل مجرمانه (فرارو، ۱۹۹۵) و بی‌نظم کننده اجتماعی است (جاهیانگ، ۲۰۰۸: ۱۱). احساس ناامنی در جامعه بر نظام همسایگی و کیفیت تعامل (مک کرا و همکاران، ۲۰۰۵؛ تاندوگان و ایلهان، ۲۰۱۶: ۲۱۲؛ یحیی، ۲۰۰۱) و سبک زندگی و سرمایه اجتماعی تأثیرگذار است (علیوردی نیا و همکاران، ۱۳۹۵: ۴۴). ترس از جرم به‌طور مستقیم با آسیب‌پذیری اجتماعی و به‌طور غیرمستقیم با آسیب‌پذیری فیزیکی در ارتباط است. مهم‌ترین دلیل مطرح‌شدن مفهوم ترس از جرم فاصله میان میزان خطر واقعی بزه دیدگی و درک افراد از احتمال بزه دیدگی است. ترس از جرم سنخیتی با میزان واقعی جرائم ندارد. افراد در بیشتر جوامع بر این باورند که میزان جرائم در محل زندگی‌شان بیش از سایر مکان‌ها است یا تصور می‌کنند که آمار جرائم نسبت به گذشته افزایش یافته، حال آنکه آمارهای رسمی چنین نمی‌گویند (سیدزاده ثانی، ۱۳۸۷). در جامعه، مجازات کیفری، خودالقا کننده میزان ترس به شهروندان است (کلک، ۲۰۱۷: ۱۵۷۲). به لحاظ تاریخی، ۱۹۶۰، دهه آغازگر تحقیق درباره این مسئله اجتماعی است (احمدی و همکاران، ۱۳۹۱: ۲۱)؛ یکی از مهم‌ترین مشکلات پس از آزادی از زندان، مواجهه با خانواده و ترس و نگرانی از نحوه برخورد آن‌ها است؛ به‌گونه‌ای که بسیاری از افراد سابقه‌دار در زمان حبس، اطلاعات زیادی درباره واکنش خانواده در برابر بزهکاری و زندان رفتن خود به دست می‌آورند (صادقی فسایی و میرحسینی، ۱۳۹۳: ۳۴۶) که منجر به افزایش استرس شده و رفاه اجتماعی جامعه را پایین می‌آورد (جسکون

و گری ۳، ۶: ۲۰۱۰). ترس از جرم، ریشه‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی دارد. ناامنی جامعه، بازتاب اخبار منفی، وجود تضاد و تعارض‌های اجتماعی، کاهش سرمایه اجتماعی، عملکردهای نهادهای انتظامی و سطح کنترل اجتماعی در ترس از جرم شهروندان مؤثر است. ایران، در طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۹، سطح جرائم اجتماعی از جمله سرقت، دزدی، نزاع و درگیری، فحاشی، به‌طور کلی آسیب و مسائل اجتماعی افزایش یافته است و این امر احساس امنیت شهروندان را تحت تأثیر قرار می‌دهد و منجر به ترس از جرم و قربانی شدن شهروندان می‌شوند، برخی به‌طور مستقیم با ترس از جرم مواجهه شده و آن‌ها تجربه می‌کنند و برخی نیز غیرمستقیم با این مسئله روبرو هستند و با اخبار و نقل و قول‌های همسایگان و دوستان و شبکه‌های اجتماعی، دچار ترس از جرم می‌شوند. بر این اساس، تحقیق حاضر با مرور و جمع‌بندی تحقیقات صورت گرفته در بازه زمانی ۱۳۸۵-۱۳۹۹ با رویکرد فراتحلیل قصد دارد به پرسش بر پاسخ دهد:

-چه عواملی بر ترس از جرم شهروندان مؤثر است؟ که در ابتدا پس از شناخت مبانی و انواع ترس از جرم به رویکرد قانون مجازات اسلامی در این خصوص و سپس به مطالعات تجربی ترس از جرم در میان ایرانیان پرداخته می‌شود: مبانی و رویکردهای نظری

ترس از جرم: ترس از جرم به نگرانی داشتن فرد نسبت به جرم و احساس ناامنی اجتماعی است (سراج زاده و گیلانی، ۱۳۸۹: ۱۲). واکنشی هیجانی و اضطراب ناشی از شیوع جرائم اجتماعی و همراه با دلهره و وحشت است (دوندر، ۲۰۰۹: ۵).

از نظر فرارو و لاگرانگ^۴ ترس از جرم پاسخی هیجانی و مبتنی بر اضطراب و وحشت، نسبت به جرم یا نمادهای مرتبط با جرم در ذهن افراد است (نیکوکار، ۱۳۹۲: ۱۹۲). از نگاه فرارو و لاگرانگ (۱۹۹۲)، سه رویکرد در سنجه ترس از جرم رایج است:

الف. سنجش پنداشت و قضاوت شناختی (تلقی از احتمال قربانی شدن)

ب. فهم مقدر و میزان (میزان نگرانی فرد درباره مسئله)

ج. نگاه احساسی-روانی به مسئله ترس و جرم (احمدی و همکاران، ۱۳۹۱: ۲).

برای تبیین پدیده ترس از جرم نظریه‌های جامعه شناختی بسیاری همچون بی‌سازمانی اجتماعی، جامعه بیم زده، قربانی شدن، تاثیر رسانه، آسیب پذیری و فضای قابل دفاع شهری مطرح گردیده است.

رویکرد بی‌سازمانی اجتماعی: این رویکرد در چهارچوب مدلی سه گانه به مساله ترس از جرم می‌پردازد: مدل تنوع خرده فرهنگی، مدل بی‌نظمی، اجتماعی و مدل نگرانی اجتماعی. طبق مدل تنوع خرده فرهنگی، اجتماعاتی که در آنها تنوع قومی و نژادی بسیاری وجود دارد و این اقوام هریک بدون پیوند با کلیت اجتماع از آداب و رسوم خود پیروی می‌نمایند ترس از جرم بیشتر خواهد بود (Chricos, 1997: 117). مدل بی‌نظمی رابطه‌ی مثبتی بین تصور فرد از محیط اجتماعی و فیزیکی و ترس از جرم داراست. بی‌نظمی هم در اشکال فیزیکی و هم در اشکال اجتماعی نشان‌گر ضعف کنترل اجتماعی و فقدان توجه به محیط پیرامونی فرد است و در نهایت منجر به تصور ریسک بالای

³. Gray, Jackson, and Farrall.

⁴. Fararu & LaGrange.

بزه دیدگی می شود (Crank & Gia Comazzi ۲۰۰۳: ۲۵۱). مدل نگرانی اجتماعی ترس از بزه دیدگی را ناشی از نگرانی درباره زوال اجتماع میداند به نحوی که ضعیف شدن پیوندهای اجتماعی محلی باعث برجسته شدن ترس از جرم می گردد. پژوهشگران عموماً نگرانی اجتماعی را به عنوان یک پدیده مرتبط با بی نظمی و ترس مطرح می کنند. هنگامی که مردم شاخص های بی نظمی را می بینند این امر آنان را به این اعتقاد می رساند که اجتماع رو به زوال است و اینکه جامعه آنطور که باید باشد نیست و این همان چیزی است که موجب ترس از بزه دیدگی می گردد (۲۰۰۵: Meeker & Lane).

رویکرد بزه دیدگی یا قربانی شدن: ایده اصلی مدل بزه دیدگی این است که رابطه ی مستقیمی بین بزه دیدگی و ترس از جرم وجود دارد. مفروض در این رویکرد آن است که ریسک جرم و تجربه ی بزه دیدگی نکاتی کلیدی برای درک این نکته است که چرا برخی از مردم نگرانی هایی را درباره ی جرم گزارش می دهند، این در حالی است که دیگران اینگونه نیستند. در نتیجه ترس از جرم را عمدتاً نتیجه ی بزه دیدگی می دانند (Crank & Gia Comazzi, 2003: 251).

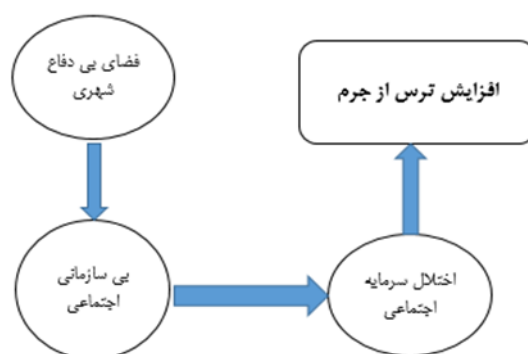
آسیب پذیری: آسیب پذیری درباره ی جرم سه بعد را داراست: ۱. وجود ریسک؛ ۲. پیش بینی پیامدهای آسیب پذیری و ۳. فقدان کنترل که هر سه عامل منجر به تولید ترس می شوند. ترس همچنین در ارتباط با جنبه های نهادی اجتماعی و فیزیکی آسیب پذیری است. برای مثال زنان سالخوردگان و افرادی که وضعیت سلامت بدی را دارا هستند و افراد بدون شبکه های حمایت اجتماعی و افراد ساکن در مناطقی که کسی برای کمک کردن نیست؛ میزان ترس از جرم متفاوت است (۵: Farrall et al ۲۰۰۷).

دیدگاه تاثیر رسانه: رسانه ها ترس غیر عقلانی و بی موردی را از طریق افراط در پوشش نمایشی جرم ایجاد می نمایند؛ بدین ترتیب رسانه ها ممکن است جغرافیای ترس ایجاد نمایند و بر حضور و استفاده ی ما از امکانه خصوصی و عمومی تاثیر بگذارند (۱۷۰: Banks ۲۰۰۵).

فضای قابل دفاع شهری: نظریه فضای بی دفاع شهری بیان کننده یک شهری هراس انگیز و دارای جرائم اجتماعی است که جامعه شاهد رفتارهای نابهنجار و میزان مسائل منفی است. نیومن، این نظریه را فضایی بکار برده است که شبیه پنجره شکسته ویلسون است. فضا هیچ تعلق به اجتماع ندارد. رها گشته از جامعه و محل تجمع خرده فرهنگ هاست (قرایی و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۹). بی نظمی فیزیکی و ظواهر نامناسب، انتقال دهنده احساس ناامنی به اجتماع است (یوسفی و جوهری، ۱۳۹۳: ۱۳۱). در این فضا، عدم تعلق اجتماعی، فقدان سرمایه اجتماعی گرم و اتصال دهنده، نشان از کاهش نظارت های اجتماعی است که در آن کنترل اجتماعی اعم از رسمی و غیررسمی از کار افتاده و اثربخش نیستند (ابراهیمی جم و احمدیان، ۱۳۹۳). این نظریه، شبیه روایت تئوری بی سازمانی اجتماعی از یک جامعه است که ساکنان در حال تجربه ناامنی و جرم هستند (قلیچ و عماری، ۱۳۹۲: ۲۹). جاهایی از شهر که از دید اجتماع پنهان مانده یا اهمیت خود را از دست داده است (سجادیان و همکاران، ۱۳۹۴: ۵۴). ظواهر آشفته، طبقات ناهمگون، بی نظمی فیزیکی و اجتماعی، گویای هراس هستند (محسنی تبریزی و همکاران، ۱۳۹۰). شهر برای تعامل اجتماعی است (ربانی، ۱۳۸۸: ۶). وجود ترس بیانگر، یک تعامل گسسته است و حکایت از رواج ناامنی دارد. به زعم پارک و برگس^۵ (۱۹۲۵)، در

کلان‌شهرها، نگرانی و نحوه مبارزه با جرائم باعث افزایش احساس ناامنی اجتماعی می‌شود (حاتمی نژاد و همکاران، ۱۳۹۲: ۶۹). شهرهای بی‌سازمان و غیرقابل دفاع، نشان می‌دهند که آنجا با عدم نظارت، بی‌تفاوتی، محرومیت و انباشت تعارض‌ها مواجه است (اسماعیلی، ۱۳۸۶: ۱۷۸؛ مالمیر، ۱۳۸۸: ۱۶۱ و فاستر، گیلز و کیومن، ۲۰۱۰: ۱۱۷). این وضعیت به در افکار جین جاکوب (۱۹۶۱)، به بربریت خیابانی یا وحشیگری خیابانی شهرت یافته است (مرصوصی و خزایی، ۱۳۹۳: ۱۱۳؛ نصیری، ۱۳۹۰: ۵۶). این فضا، بیانگر فرسایش سرمایه اجتماعی، تعامل ضعیف بین ساکنان و کاهش اعتماد متقابل است که نگرانی و ترس از وقوع جرم را افزایش می‌دهد (نایی و سلیمانی، ۱۳۹۶: ۴۴). تمامی نظریات بیان شده در جوامع مختلف منجر به ایجاد ترس از جرم می‌گردند؛ لیکن در این پژوهش با توجه به دامنه جامعه ایران نظریه فضای بی‌دفاع شهری که منجر به بی‌سازمانی اجتماعی می‌گردد و رسانه نیز در شکل‌گیری آن موثر است، مورد مذاقه قرار می‌گیرد.

الگوی نظری پژوهش

شکل شماره ۱: الگوی نظری ترس از جرم در ایران
Figure 1: Theoretical model of fear of crime in Iran

رویکرد قانون مجازات اسلامی:

حق آزاد بودن از هرگونه ترس و واهمه در مقدمه «میثاق بین المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی» و «میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی» مورد توجه است و یکی از اهداف اعلامیه حقوق بشر، آزاد بودن همه‌ی افراد بشر از ترس و واهمه است. گاه عمل ارتكابی بدون اینکه اثری ظاهری بر بدن فرد باقی گذارد، با ایجاد وحشت، هراس، دلهره، اضطراب، ترس و هیجان منجر به صدمه به وی با حتی مرگ می‌شود (میرمحمدصادقی، ۱۳۹۵، ج ۱: ۶۱). ترس از آنکه در آینده نزدیک خشونت علیه وی رخ خواهد داد. در این موارد بزه‌دیده بدون آنکه بر اثر ترس ایجاد شده اقدامی علیه خود یا دیگری انجام دهد، دچار صدمه روانی می‌گردد، گویا که تمامیت روانی او مورد تهاجم واقع شده است که گاه زیاد شدن جرائم محیطی منجر به این رخداد است و گاه رکن معنوی جرائم به‌طور خاص است. به‌گونه‌ای که در ماده ۵۰۱ قانون مجازات اسلامی بیان گردیده: عمل ترساننده می‌تواند، حسب مورد قتل عمدی، شبه عمدی یا خطای محض باشد. لیکن قانونگذار ایرانی به صدمه‌ای که به روان فرد وارد می‌آید، توجه نکرده؛ به‌گونه‌ای

که دادگاه‌ها با توجه به مفاد مواد ۴۴۹ و ۵۵۹ قانون مجازات اسلامی ناگزیر به تعیین ارش گردیده‌اند.^۱ پژوهشگاه قوه قضاییه بیان داشته که: «استرس ناشی از منازعه که منجر به بستری شدن شاکی در بیمارستان گردد، موجب ارش است» (پژوهشگاه قوه قضاییه، ۱۳۹۵: ۶۳۱)؛ بنابراین این مورد از مصادیق ترس از جرم موضوع این پژوهش است که جزء رکن معنوی هریک از جرائم تهدید، محاربه، اخاذی، راهزنی می‌باشد و در مواردی که عمل ارتكابی مشمول هیچ‌کدام از این جرائم نیست نیازمند به جرم انگاری جدید تحت عنوان ترس از اعمال خشونت قریب الوقوع هستیم.

الف. تهدید

از جمله جرائمی که منجر به ایجاد ترس و واهمه در افراد برای انجام فعل یا ترک فعل می‌گردد، تهدید می‌باشد. تهدید وادار نمودن دیگری به ارتكاب جرم است، به‌صورتی که ترس از عاقبت فعل یا ترک فعل مذکور، فاعل را مطیع ساخته باشد (اردبیلی، ۱۳۹۳، ج ۲: ۱۰۰). تهدید نسبت به آینده است و با عملکرد خود فرد یا فرد و گروه دیگری که وی بر کار آن‌ها کنترل دارد، مرتبط است (میرمحمدصادقی، ۱۳۹۵، ج ۳: ۱۳۳).

در ماده ۶۶۹ تعزیرات، جرم تهدید به قتل یا ضررهای دیگر بیان گردیده است که رفتار مرتکب در این جرم بصورت فعل مثبت مادی است. طبق این ماده حصول نتیجه در این جرم شرط نیست و صرف تهدید، جرم محقق خواهد شد. جرم اخذ نوشته یا سند توسط تهدید، در ماده ۶۶۸ قانون تعزیرات مطرح گردیده است. برای تحقق این جرم دارای ارزش مادی یا معنوی داشتن سند یا نوشته لازم نیست (زرعت، ۱۳۹۰: ۲۹۶). تهدید کردن بنابر تصریح ماده ۶۶۹، به هر صورت که باشد، کفایت می‌کند، اعم از آنکه بصورت شفاهی یا مکتوب، با ارسال ایمیل یا پیامک و نظایر آن باشد (میرمحمدصادقی، ۱۳۹۵، ج ۱: ۵۵۵). این جرم برخلاف جرم قبلی مقید است.

به‌علاوه موارد ذکر شده، تهدید در معاونت نیز یکی از مواردی است که موجب ترس از جرم در افراد می‌گردد. ماده ۱۲۶ قانون مجازات اسلامی به این مورد اشاره نموده است. بنابر این ماده، برای تحقق تهدید صرفاً کفایت شخصی به زیان‌های مالی، خطرهای جانی، ناموسی و یا شرفی علیه خود یا خویشاوندان نزدیک تهدید شده و برای رهایی از ترس و تشویش خویش به ارتكاب این جرم رضایت دهد، بنابراین قصد و اراده از فاعل سلب نمی‌گردد (اردبیلی، ۱۳۹۳، ج ۲: ۱۰۰).

گاهی اوقات نیز تهدید، یکی از عوامل رافع مسئولیت کیفری است. تهدید از جمله مصادیق اجبار معنوی است که قدرت اراده را کاهش می‌دهد (آقایی جنت مکان، ۱۳۹۴، ج ۲: ۱۱۸). می‌توان از این اجبار معنوی بیرونی به‌اکراه نیز تعبیر نمود که در ماده ۱۵۱ قانون مجازات اسلامی از موجبات معافیت مجازات برشمرده شده است. در اکراه بر خلاف اجبار، شخص مرتکب اراده انجام عمل مجرمانه را دارد؛ لیکن این‌کار را به‌دلیل وجود تهدید شخص دیگر و برای گریز از خطری که از ناحیه تهدید کننده متوجه او بوده است، مرتکب می‌گردد؛ برای زوال مسئولیت کیفری در نتیجه اکراه، تهدید باید غیر قانونی، غیر قابل تحمل، غیر قابل اجتناب و غیر قابل دفع باشد؛ لیکن در ماده ۳۷۵ قانون مجازات اسلامی، استثنای اکراه در قتل مطرح شده است و آن‌را مجوز قتل ندانسته است. در اجبار مرتکب، اراده ای در تحقق جرم نداشته؛ بنابراین شخصی که بدون هیچ اختیاری به کشتن دیگری مجبور می‌گردد، از مسئولیت کیفری رهایی

^۱ دادنامه شماره ۹۳۰۹۹۷۲۵۱۰۲۰۰۵۲۲ مورخ ۱۳۹۳/۷/۲۹، شعبه ۱۰۲ دادگاه عمومی جزایی قم.

می‌یابد (میرمحمدصادقی، ۱۳۹۵، ج ۱: ۳۳۰-۳۲۲). در اجبار هم ترس و واهمه وجود دارد؛ اما این ترس از جرم منجر به مسلوب الاراده شدن شخص نیز می‌گردد.

ترسی که در جرم تهدید، مدنظر است؛ باید منطبق با ۳ مفهوم باشد:

۱. بزه دیده واقعا ترسیده باشد.

۲. ترس به طرز معقول و متعارفی ایجاد گردد.

۳. ترس ایجاد شده پایدار باشد (رحیمی و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۰۱)

ب. محاربه

براساس ماده ۲۷۹ قانون مجازات اسلامی: محاربه عبارت است از سلاح به قصد جان، مال یا ناموس مردم و یا ارباب آن‌ها به صورتی که منجر به ناامنی در محیط گردد... بنابراین یکی از جرائمی است که منجر به ترس از جرم می‌شود؛ محاربه است. جرم محاربه، جرمی مقید است و ضرورتی بر اینکه تعداد زیادی مرعوب رفتار مرتکب شوند، وجود ندارد (میرمحمدصادقی، ۱۳۹۵، ج ۳: ۴۹). برخی حتی قصد اخافه و ترساندن مردم را در تحقق جرم محاربه لازم و کافی می‌دانند (گلپایگانی، ۱۴۱۲ق، ج ۳: ۳۶۲؛ نجفی، ۱۳۶۳، ج ۴۱: ۵۶۴)؛ لیکن قانون‌گذار ناامنی محیط را شرط تحقق محاربه دانسته است.

پ. اخاذی

در قانون مجازات اسلامی سال ۱۳۹۲ از اخاذی به عنوان جرم مستقل نام برده نشده است؛ لیکن در ماده ۶۶۹ موضوع جرم تهدید را پیش‌بینی نموده اعم از اینکه در مقابل آن تقاضای وجه یا انجام امر یا ترک فعلی را نموده یا ننموده باشد. و بنابر بیان دکتر جعفری لنگرودی: اخاذی به معنای گرفتن پول، سند و... از مردم با تهدید و جبر می‌باشد (جعفری لنگرودی، ۱۳۸۷، ج ۱: ۱۹۵)؛ گاهی اتفاق می‌افتد که کسی از دیگری طلبی دارد که از هیچ‌راهی موفق به اخذ آن نمی‌شود، چنانچه این فرد از راه تهدید مال خود را دریافت کند، با نتیجه به اطلاق ماده ۶۶۹ مشمول جرم اخاذی خواهد شد که در رای دیوان عالی کشور به شماره ۶۸۲/۸۴۳۱-۲۹/۳/۱۳۱۶-۶۸۲/۸۴۳۱ تایید کننده این مطلب می‌باشد؛ بنابراین اخذ یا ستاندن اموال افراد دیگر به زور تهدید و ترساندن اخاذی است.

ت. راهزنی

براساس ماده ۲۸۱ قانون مجازات اسلامی راهزنان نیز محاربند. در تعریف راهزنی بیان شده است: «راهزنی عبارت است از گرفتن اموال مسافران و عابران در راه‌ها و شوارع ضمن غافلگیری و تهاجم مسلحانه» (گلدوزیان، ۱۳۹۳: ۲۷۷). بنابراین آنچه که در عمل برای تحقق جرم موضوع ماده باید رخ دهد، برهم خوردن امنیت مردم یا راه‌ها است (میرمحمدصادقی، ۱۳۹۵، ج ۳: ۵۴). اخاذی و راهزنی منجر می‌گردند تا ترس از جرم در مردم ایجاد گردد؛ زیرا که مردم بدین وسیله تهدید شده و در نهایت خود را تسلیم خواست اخاذان و یا راهزنان می‌کنند.

مطالعات تجربی ترس از جرم در بین ایرانیان

جدول شماره ۱: مطالعات تجربی ترس از جرم در بین ایرانیان

Table 1: Experimental studies of crime fear among Iranians

نویسندگان	عنوان مقاله
نیکوکار و همکاران (۱۳۹۹)	مطالعه تطبیقی الگوهای بازنمایی بزهکاری در مطبوعات ایران و آلمان با تأکید بر کیفرگرایی
ا قدم و همکاران (۱۳۹۸)	مطالعه رابطه سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی با ترس از جرم
براری و همکاران (۱۳۹۸)	ساخت و اعتباریابی ابزار سنجش ترس از جرم زنان
صرافی و همکاران (۱۳۹۸)	تحلیل پدیده ترس از جرم در الگوهای جابه‌جایی روزمره زنان (مطالعه موردی: منطقه ۶ شهرداری تهران)
فرخجسته و عبداللهی (۱۳۹۸)	بررسی رابطه حمایت اجتماعی ادراک‌شده و سبک‌های دل‌بستگی با ترس از جرم در جامعه زنان معتاد بزهکار شهر تهران
مرادی و همکاران (۱۳۹۸)	بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و فرهنگی با ترس از جرم بین سالمندان شهر شیراز
بیات و همکاران (۱۳۹۷)	ترس از جرم در فضاهای عمومی شهری؛ مورد مطالعه: جامعه زنان منطقه ۱۲ شهرداری تهران
مرادی و جم نژاد (۱۳۹۷)	ترس از جرم و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن در بین سالمندان شهر شیراز
خراسانی و همکاران (۱۳۹۶)	سنجش رابطه محیط با ترس از جرم در مجموعه‌های مسکن مهر مطالعه موردی: شهرستان پاکدشت
عبدالملکی و همکاران (۱۳۹۶)	تبیین جامعه‌شناختی ترس از جرم در شهر تهران
شکوری اصل (۱۳۹۵)	ترس از جرم در بانوان در فضای شهری، نمونه موردی: محله مخصوص و سلامت
کاویانی و پورقهرمانی (۱۳۹۵)	عوامل مؤثر بر ترس از جرم در مناطق حاشیه‌ای جنوب شهر تبریز
نبوی و چیشبه (۱۳۹۴)	بررسی برخی عوامل اجتماعی مؤثر بر ترس از جرم و پیامدهای آن (مورد مطالعه: شهروندان ۱۸ سال و بالاتر اهواز)
پنج تنی (۱۳۹۳)	تحلیل جامعه‌شناختی ترس از جرم: آزمون تجربی نظریه‌های اثربخشی جمعی و پنجره‌های شکسته
سبزه‌ای و مرادی (۱۳۹۳)	بررسی تأثیر عوامل اجتماعی مؤثر بر ایجاد فاصله اجتماعی و ترس از جرم و ناهنجاری بین دو قوم کرد و لک در شهر کرمانشاه
سهراب‌زاده و همکاران (۱۳۹۳)	تبیین جامعه‌شناختی ترس از جرم (پیمایش مناطق حاشیه‌نشین شهر تبریز در سال ۱۳۹۳)
لطف اله (۱۳۹۳)	بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر ترس از جرم در بین زنان اهواز
احمدی و همکاران (۱۳۹۲)	بررسی رابطه مصرف رسانه‌ای و ترس از جرم (مورد مطالعه: شهر کرج)
احمدی و عربی (۱۳۹۲)	رابطه بین ساختار محله‌ای و ترس از جرم (مورد مطالعه: شهر کرج)
چیشبه (۱۳۹۲)	بررسی عوامل اجتماعی - اقتصادی و فرهنگی مؤثر بر ترس از جرم مورد مطالعه: شهروندان اهواز
سیدزاده ثانی (۱۳۹۲)	ترس از جرم در مشهد
احمدی و همکاران (۱۳۹۱)	بررسی مقایسه‌ای عوامل مرتبط با ترس از جرم زنان و مردان مطالعه موردی زنان و مردان ساکن شهر کرج
عبدالله پور (۱۳۹۱)	بررسی میزان ترس از جرم در فضاهای شهری و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن در شهر ساری
جهانی (۱۳۹۰)	ترس از جرم در فضاهای عمومی شهر مشهد
صدیق سروستانی و اصفهانی (۱۳۹۰)	عوامل مؤثر بر ترس از جرم در محله‌ای شهری؛ مطالعه محله‌ای در منطقه ۵ شهر تهران
عربی (۱۳۹۰)	بررسی رابطه بین ویژگی‌های فردی، ساختار محله و ترس از جرم (مطالعه موردی: شهر کرج)
سراج‌زاده و گیلانی (۱۳۸۹)	بی‌سازمانی اجتماعی و ترس از جرم
احمدی و افراسیابی (۱۳۸۸)	ترس از جرم در مناطق جرم خیز شهر شیراز
عسگری و زنجانی‌زاده (۱۳۸۷)	علت‌ها و پیامدهای ترس از جرم در بین زنان: مطالعه موردی بندرعباس
ربانی و همتی (۱۳۸۷)	تبیین جامعه‌شناختی ترس از جرم: مطالعه موردی شهروندان زنجان
علی خواه و ربیعی (۱۳۸۵)	زنان و ترس از جرم در فضای شهری به بررسی ترس از جرم در مناطق ۲۲ گانه شهر تهران

منبع: یافته تحقیق

طبق جدول یک ۳۱ مقاله مرتبط در بازه زمانی سالهای ۱۳۸۵-۱۳۹۹ در موضوع ترس از جرم در پایگاههای اطلاعاتی نشریات کشور یافت گردیده است و این الگو در شهرهای مختلف کشور همچون تهران، شیراز، مشهد و بندرعباس مورد توجه پژوهشگران و جامعه شناسان در این بازه زمانی قرار گرفته است

روش پژوهش

در این پژوهش از فراتحلیل^۹ به عنوان یک تکنیک آماری جهت تعیین، جمع آوری، ترکیب و خلاصه نمودن یافته های پژوهشی با موضوع رابطه متغیرهای شخصیتی و احساس ترس حاصل از جرم استفاده شده است. فراتحلیل عبارت از رویکرد کمی/ عددی است که برای ترکیب نظام مند روشمند تحقیقات قبلی و آنچه توسط محققان پیشین انجام شده است، برای دستیابی به جمع بندی درباره بدنه تحقیق و کشف دانش جدید انجام می شود. این روش کمی می تواند به اثر بخشی یافته ها، کشف خلاء علمی و برنامه ریزی برای پژوهشهای جدید در زمینه موضوع کاربردی مورد نظر منجر شود (لی، ۲۰۱۰) فراتحلیل نوعی مرور ادبیات است که در آن برای تلخیص یافتههای پژوهشهای مختلفی که روی موضوع واحدی انجام شده است، از روشهای کمی استفاده میشود در اینجا بر این نکته تأکید می شود که فراتحلیل فقط زمانی به کار می رود که مطالعات مورد بررسی کمی باشند در فراتحلیل، ابتدا موضوع انتخاب می شود. سپس مسأله فرموله و مطالعاتی جمع آوری می شوند، که با موضوع مرتبط بوده و همگی فرضیه یکسانی را بررسی کرده اند. مشخصه های مطالعات کدگذاری و استخراج شده، آماره ها و میانگین و سایر دادههای آماری به اندازه اثر تبدیل می شود. در نهایت اندازه اثرها با هم ترکیب شده و اندازه اثرهای ترکیب شده، تفسیر می شود (برون استین و همکاران، ۲۰۰۹) در این تحقیق ابتدا با استفاده از روش مرور نظام مند مقالات بررسی گردید و سپس با استفاده از کلید واژه های فشار روانی، سرمایه اجتماعی، محرمیت نسبی، ترس از جرم، نهاد پلیسی، متغیرهای شخصیتی و فراتحلیل در جامعه ی پژوهشی این فراتحلیل شامل بانکهای اطلاعاتی مطرح و مهم شامل SID و MAGIRAN که تقریباً نشریات علمی پژوهشی ایران را پوشش میدهند، تمام مقاله های منتشر شده که به نحوی به بررسی ترس از جرم در ایران پرداخته اند، گردآوری شدند. همچنین برای یافتن پایان نامه های کارشناسی ارشد و دکتری که گزارش پژوهشی آنها به صورت مقاله به چاپ نرسیده اند به دانشگاهها و مؤسسه های آموزش مراجعه شد. برای وارد کردن هر پژوهش در فراتحلیل ملاک های زیر در نظر گرفته شدند:

- ۱- پژوهشها بصورت تجربی انجام شده باشند.
  - ۲- پژوهشها در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری انجام شده باشند.
  - ۳- پژوهشها با استفاده از ابزارها و روشهای معتبر و دارای ویژگیهای روان سنجی مطلوب انجام شده باشند.
  - ۴- پژوهشها با گزارش آماری کامل مورد نیاز فراتحلیل ارائه شده باشند.
- جستجوهای دستی طبق چارچوب نمونه گیری منجر به شناسایی ۶۶ مطالعه در بازه زمانی ۱۳۸۵-۱۳۹۹ - که به اشکال مختلف دارای عناوینی که مرتبط با بحث بودند - گردید با توجه به این که تعدادی از این مطالعات برای ورود به تحلیل نهایی مناسب نبودند با توجه به ملاکهای خروج زیر تعداد پانزده تحقیق از فرایند تحلیل خارج شدند:

⁹ Meta-analysis

الف) پژوهشهایی که یکی از اطلاعات لازم برای محاسبه اندازه اثر را گزارش نداده بودند.

ب) مقالاتی که برگرفته از پایان نامه ها بود و اطلاعات آنها دوباره جمع آوری شده بود.

ج) پژوهشهای مشابه که با عناوین مختلف به دو موسسه ارائه شده بودند.

د) پژوهشهایی که بر اساس ارزیابی داوران از کفایت لازم برخوردار نبوده یا دارای ضعفهای روش شناختی بودند.

بر این اساس در مجموع ۳۱ مطالعه که دارای شرایط علمی و روش شناختی مناسب بود همچون روایی و پایایی مناسب روش نمونه گیری و روش آماری صحیح، فرضیه ها و سؤال های مناسب با موضوع پژوهش برای ورود به فراتحلیل انتخاب شدند. لازم به ذکر است از آنجا که بعضی پژوهشها دو یا چند متغیر و یا مداخله را به کار گرفته بودند. روش مورد استفاده در این پژوهش، فراتحلیل انجام شده با استفاده از شیوه کمی سازی اندازه اثر^{۱۰} است و برای گردآوری اطلاعات کاربرگ فراتحلیل تهیه و اطلاعات مربوط به مطالعات در این کاربرگ کدگذاری برای انجام عملیات آماری فراتحلیل از ویرایش دوم نرم افزار جامع فراتحلیل استفاده شد. در فراتحلیل، هدف بررسی اندازه اثر است. منظور از اندازه اثر، توانایی مطالعه تأثیر متغیرهای مستقل بر وابسته و همچنین تبیین وضعیت متغیرهای اثرگذار و واسط بر متغیر وابسته است. متغیرهای وابسته که به عنوان معیارهایی برای برآورد و اندازه گیری اندازه اثر تعریف شدند در قالب تفاوت‌های استاندارد شده بین میانگین های گروه کنترل و آزمون برای پیشرفت در عملکردهای تحصیلی عملیاتی شدند. اندازه اثر، میزانی است که حضور پدیده موردنظر در جامعه را نشان داده و برای آن دو خانواده عمده d و f وجود دارد. در خانواده (d) سه عنصر مهم و نسبتاً مشابه یعنی (d) کوهن (۱۹۷۷)، (g) هدگز (۱۹۸۷) و دلتای گلاس وجود دارد. با توجه به اینکه (d) کوهن از بقیه اندازه اثرها پرکاربردتر و محاسبه آن نیز ساده تر است و نیز برای آن که بینشی درباره قدرت اثر به دست آورده شود است، در این پژوهش مورد استفاده قرار می‌گیرد. همچنین از جدول پیشنهادی کوهن که در آن اندازه اثرهای بین $0/2$ تا $0/5$ کوچک، $0/8$ متوسط و بزرگتر از $0/8$ بزرگ تفسیر می‌شود. در نهایت محاسبه اندازه اثر؛ روش اصلی فراتحلیل مبتنی بر ترکیب نتایج است که پس از تبدیل آماره‌ها به شاخص f و برآورد اندازه اثر مورد استفاده قرار می‌گیرد.

اعتبار درونی در فراتحلیل به کیفیت مطالعات انتخاب شده بر می‌گردد در این، خصوص خطاها بی بصیرتی آزمایشگر تصادفی سازی، مشاهدات، حجم نمونه، اعمال کنترل کافی برای ثبت خطاها و یا تقلبها، نوع متغیر وابسته یا معیار، تورشها یا اشتباهات چاپی و مواردی جز اینها را میتوان در زمره مؤلفه ها و یا عواملی قرار داد که میتوانند کیفیت طرح پژوهشی یا آزمایشی و یا کیفیت روش شناختی را تحت تأثیر قرار دهند (اقتباس از همان منبع بدین منظور در پژوهش حاضر از آوردن مطالعاتی که دارای گزارشهای نامناسبی نبوده یا از خطاهای موجود در حجم، نمونه تصادفی سازی و یا روشی برخوردار بوده اند، صرف نظر شده است. خطاهای مربوط به سوگیری انتشار میتواند شامل انتشار نتایج مثبت و عدم انتشار نتایج منفی باشد یا وزن دادن نتایج همه مطالعات مربوط به بررسی یک پرسش پژوهشی واحد به طور یکسان در حالی که ممکن است میان آنها از لحاظ کیفی تفاوت فاحشی وجود باشد و مواردی نظیر این، برای پیشگیری از این تورش انتشار موارد زیر در پژوهش حاضر رعایت گردیده است:

Effect size^{۱۰}: آماره ای است که اهمیت اثر آزمایشی یا شدت رابطه بین دو متغیر را منعکس می کند ابتدا اندازه اثر هر مطالعه محاسبه می گردد و سپس اندازه اثر مطالعات مختلف با هم مقایسه میشوند و در نهایت، اندازه اثر کلی رابطه بین دو متغیر یا اثر آزمایشی در چند مطالعه محاسبه میشود تا درباره تأثیر گذاری آن اثر آزمایشی یا رابطه بین دو متغیر نتیجه گیری شود (استین و همکاران، ۲۰۰۹)

۱- محدود کردن پژوهش تنها به دو متغیر سرمایه اجتماعی و احساس ترس از جرم تا پارامترها از یکدیگر مستقل باشند.

۲- انتخاب مطالعاتی با داده‌ها و گزارشهای کامل که حجم نمونه را نیز گزارش کرده باشند. در مجموع مطالعه ریشه‌های جامعه‌شناختی ترس از جرم در ایران در بازه زمانی ۱۳۸۵-۱۳۹۹ با ارجاع به سابقه تجربی (پیمایشی) صورت گرفته طی، جامعه آماری ۴۶ مورد و حجم نمونه ۳۱ تحقیق است، شان‌دهنده کاهش سطح احساس امنیت اجتماعی و وجود ترس از جرم است

یافته‌های پژوهش

الف. توصیفی

ساختار روشی

جدول شماره ۲: ساختار روشی مطالعات ترس از جرم

Table 2: Methodological structure of crime fear studies

شهر تحقیق	گروه مورد بررسی	نمونه	روش نمونه‌گیری	روش تحلیل	نویسندگان
تبریز	حاشیه‌نشینان تبریزی	۶۰۰	خوشه‌ای	آماره‌های توصیفی و استنباطی	اقدم و همکاران (۱۳۹۹)
بابل	زنان بابلی	۲۰۰	تصادفی	آماره‌های توصیفی و استنباطی	براری و همکاران (۱۳۹۸)
تهران	زنان تهرانی	۳۲۰	تصادفی در دسترس	آماره‌های توصیفی و استنباطی	صرافی و همکاران (۱۳۹۸)
تهران	زنان بزه‌کار تهرانی	۸۵	تصادفی	آماره‌های توصیفی و استنباطی	فرخجسته و عبداللهی (۱۳۹۸)
شیراز	سالمنندان شیرازی	۳۳۰	خوشه‌ای	آماره‌های توصیفی و استنباطی	مرادی و همکاران (۱۳۹۸)
تهران	زنان منطقه ۱۲ تهرانی	۳۸۴	تعمدی	آماره‌های توصیفی و استنباطی	بیات و همکاران (۱۳۹۷)
شیراز	سالمنندان شیرازی	۳۳۰	خوشه‌ای	آماره‌های توصیفی و استنباطی	مرادی و جم نژاد (۱۳۹۷)
پاکدشت	شهروندان پاکدشتی	۳۸۴	تصادفی	آماره‌های توصیفی و استنباطی	خراسانی و همکاران (۱۳۹۶)
تهران	شهروندان تهرانی	۱۱۹۶	خوشه‌ای	آماره‌های توصیفی و استنباطی	عبدالملکی و همکاران (۱۳۹۶)
تهران	زنان منطقه ۱۱	۲۰۰	خوشه‌ای	آماره‌های توصیفی و استنباطی	شکوری اصل (۱۳۹۵)
تبریز	شهروندان جنوب شهر تبریزی	۸۰۰۰۰	خوشه‌ای	آماره‌های توصیفی و استنباطی	کاویانی و پورقهرمانی (۱۳۹۵)
اهواز	شهروندان اهوازی	۳۸۴	تصادفی طبقه‌ای	آماره‌های توصیفی و استنباطی	نبوی و چبیشه (۱۳۹۴)
مشهد	شهروندان شهرک حجتیه مشهد	۳۹۴	خوشه‌ای	آماره‌های توصیفی و استنباطی	پنج تنی (۱۳۹۳)
کرمانشاه	اقوام کرد و لک	۳۸۰	خوشه‌ای	آماره‌های توصیفی و استنباطی	سبزه‌ای و مرادی (۱۳۹۳)

سهراب زاده و همکاران (۱۳۹۳)	آماره‌های توصیفی و استنباطی	خوشه‌ای	۲۵۰	حاشیه‌نشینان	تبریز
لطف اله (۱۳۹۳)	آماره‌های توصیفی و استنباطی	طبقه‌ای	۳۸۴	زنان اهوازی	اهواز
احمدی و همکاران (۱۳۹۲)	آماره‌های توصیفی و استنباطی	خوشه‌ای	۴۰۵	شهروندان کرجی	کرج
احمدی و عربی (۱۳۹۲)	آماره‌های توصیفی و استنباطی	خوشه‌ای	۴۱۳	شهروندان کرجی	کرج
چپیشه (۱۳۹۲)	آماره‌های توصیفی و استنباطی	طبقه‌ای	۳۸۴	شهروندان	اهواز
سیدزاده ثانی (۱۳۹۲)	آماره‌های توصیفی و استنباطی	خوشه‌ای	۲۲۸	شهروندان منطقه ۲ و ۴ مشهدی	مشهد
احمدی و همکاران (۱۳۹۱)	آماره‌های توصیفی و استنباطی	خوشه‌ای	۴۱۳	شهروندان کرجی	کرج
عبدالله پور (۱۳۹۱)	آماره‌های توصیفی و استنباطی	تصادفی ساده	۴۹۲	شهروندان ساری	ساری
جهانی (۱۳۹۰)	آماره‌های توصیفی و استنباطی	تصادفی	۲۰۰	شهروندان مشهدی	مشهد
صدیق سروسستانی و اصفهانی (۱۳۹۰)	آماره‌های توصیفی و استنباطی	تصادفی	۳۸۶	ساکنان محله جنت‌آباد شمالی	تهران
عربی (۱۳۹۰)	آماره‌های توصیفی و استنباطی	خوشه‌ای	۴۱۳	شهروندان کرجی	کرج
سراج زاده و گیلانی (۱۳۸۹)	آماره‌های توصیفی و استنباطی	تصادفی	۳۰۰	شهروندان مناطق ۶ و ۱۲ تهرانی	تهران
احمدی و افراسیابی (۱۳۸۸)	آماره‌های توصیفی و استنباطی	تصادفی	۳۰۰	ساکنان محله جرم خیز	شیراز
عسگری و زنجانی زاده (۱۳۸۷)	آماره‌های توصیفی و استنباطی	تصادفی	۳۰۰	زنان هرمزگانی	بندرعباس
ربانی و همی (۱۳۸۷)	آماره‌های توصیفی و استنباطی	خوشه‌ای	۳۲۰	شهروندان زنجان	زنجان

منبع: یافته تحقیق

جامعه آماری

جدول شماره ۳: جامعه آماری مورد مطالعه

Table 3: Statistical population studied

مورد	فراوانی	درصد
حاشیه‌نشینان	۲	۶,۴
داده	۱	۳,۲
زنان	۸	۲۵,۸
سالمندان	۲	۶,۴
شهروندان	۱۸	۵۸
جمع کل	۳۱	۱۰۰

جامعه آماری عبارت است از مجموعه کل واحد که درباره ی اعضای آن ها موضوع یا موضوعاتی را مطالعه میشود. در این پژوهش مطابق با مطالعات صورت گرفته جامعه آماری مورد مطالعه شامل حاشیه نشینان با فراوانی ۶,۴٪، داده ها با ۳,۲٪، زنان با ۲۵,۸٪، سالمندان با ۶,۴٪ و درانتها یافته‌ها که ۵۸٪ تحقیقات در بین شهروندان اجرا شده است.

شیوه نمونه‌گیری مطالعات

جدول شماره ۴: شیوه نمونه‌گیری

Table 4: Sampling method

شيوه نمونه‌گيري	فراواني	درصد
طبقه‌اي	۲	۶,۴
خوشه‌اي	۱۶	۵۱,۶
تصادفي	۱۱	۳۵,۴
تعمدي هدفمند	۲	۶,۴
جمع كل	۳۱	۱۰۰

نمونه‌گيري روش‌هاي مختلفی دارد كه پژوهشگر با توجه به نوع مطالعه، عنوان، اهداف، فرضيات، قابليت تعميم پژوهش خود و... آن‌ها را به كار مي‌گيرد. در يك تقسيم‌بندي كلي، اين روش‌ها به دو دسته تصادفي و غير تصادفي تقسيم ميشوند. در اين پژوهش با توجه به منابع مورد مطالعه قرارگرفته از روش‌هاي نمونه‌گيري طبقه‌اي به اندازه ۶,۴٪، خوشه به اندازه ۵۱,۶٪، تصادفي به اندازه ۳۵,۴٪ و تعمدی هدفمند به اندازه ۶,۴٪ بهره گرفته شده است.

جدول شماره ۵: نتایج آماری
Table 5: Statistical results

گزارش آماری					متغیر
Sig	Z	upper	lower	Effect size	
0.001	12.341	0.432	0.100	۰,۱۲۳	رضایت از عملکرد پلیس
0.001	۱۰,۰۱۶	0.۳۹۱	0.۲۰۹	۰,۲۸۸	نگرش به نیروی انتظامی
0.00۰	۶,۱۱۲	0.۲۵۰	0.۱۲۳	۰,۱۷۱	نگرش به عملکرد پلیس
0.001	۸,۱۷۱	0.۵۰۲	0.۲۰۰	۰,۲۲۰	استفاده از شبکه‌های داخلی
0.00۳	۱۵,۲۰۸	0.۱۸۸	0.۰۵۴	۰,۱۴۲	استفاده از شبکه‌های خارجی
0.00۰	۹,۳۶۱	0.۲۹۴	0.1۵۸	۰,۳۷۱	استفاده از اینترنت
0.001	۷,۶۳۲	0.۲۰۵	0.۱۴۱	۰,۱۲۱	استفاده از مطبوعات
0.00۳	۵,۶۱۲	0.۳۷۶	0.۱۱۸	۰,۲۴۱	بی‌سازمانی اجتماعی
0.00۵	۴,۰۳۲	0.۶۸۱	0.۲۳۱	۰,۳۰۴	بی‌نظمی اجتماعی
0.001	۸,۰۲۱	0.۲۸۵	0.۱۴۵	۰,۳۲۱	بی‌نظمی فیزیکی
0.00۲	۲,۱۴۵	0.۳۷۶	0.۱۰۵	۰,۲۲۱	رضایت از محل و همسایگی
0.00۳	۱۶,۶۳۲	0.۴۳۲	0.۱۳۷	۰,۳۷۴	تعلق اجتماعی
0.001	۹,۴۳۱	0.۲۷۶	0.۱۸۹	۰,۱۶۸	میزان تعلق به محله
0.001	۴,۳۷۱	0.۳۹۷	0.۲۰۰	۰,۱۱۱	کنترل غیررسمی
0.00۴	۳,۱۱۵	0.۱۴۱	0.۰۹۲	۰,۲۰۴	کنترل رسمی
0.001	۹,۲۷۶	0.۴۰۰	0.۱۲۱	۰,۱۷۹	انسجام اجتماعی
0.001	۱۱,۶۲۱	0.۵۱۸	0.۲۰۹	۰,۳۸۱	اعتماد اجتماعی
0.00۴	۱۳,۰۲۱	0.۷۸۱	0.۳۰۰	۰,۳۰۱	مشارکت اجتماعی
0.001	۱۰,۱۱۵	0.۳۲۸	0.۱۵۶	۰,۱۸۹	حمایت اجتماعی
0.001	۳,۰۲۶	۰,۳۴۸	۰,۱۶۷	۰,۲۱۷	محرومیت نسبی
0.001	۴,۳۵۱	۰,۳۲۷	۰,۱۶۱	۰,۱۱۹	پایگاه اقتصادی-اجتماعی
0.00۲	۱۱,۷۷۱	0.۵۴۱	0.۲۸۱	۰,۱۴۱	تلقی از خطر قربانی شدن

0.001	۶.۴۵۱	0.۳۷۱	0.۱۸۲	۰,۲۹۸	احساس ناامنی
0.00۴	۵.۳۱۲	0.۳۰۰	0.۲۳۱	۰,۱۰۵	نگرانی اجتماعی

نتایج نشان می‌دهد که:

۱. بین ترس از جرم و عوامل انتظامی رابطه معناداری وجود دارد. با افزایش رضایت از عملکرد پلیس ($Effect\ size = ۰,۱۲۳$) = $Effect\ size = ۰,۲۸۸$)؛ نگرش به نیروی انتظامی ($Effect\ size = ۰,۲۸۸$) و نگرش به عملکرد پلیس ($Effect\ size = ۰,۱۷۱$) = $Effect\ size = ۰,۲۲۰$) ترس از جرم کاهش می‌یابد. تعاملات پلیس با جامعه محلی تأثیر بسزایی در ایجاد حس امنیت دارد.
۲. بین ترس از جرم و عوامل رسانه‌ای رابطه معناداری وجود دارد. هر چه استفاده از رسانه‌ای داخلی ($Effect\ size = ۰,۲۲۰$) = $Effect\ size = ۰,۱۴۲$)، شبکه‌های خارجی ($Effect\ size = ۰,۱۴۲$)، اینترنت ($Effect\ size = ۰,۳۷۱$) و مطبوعات ($Effect\ size = ۰,۱۲۱$) = $Effect\ size = ۰,۲۴۱$) افزایش یابد، ترس از جرم شهروندان افزایش می‌یابد. ترس از جرم شهروندان نتیجه به تصویر کشیدن پدیده جرم توسط رسانه‌های جمعی است.
۳. بین ترس از جرم و ناامنی رابطه معناداری وجود دارد. هر چه بی‌سازمانی اجتماعی ($Effect\ size = ۰,۲۴۱$)، بی‌نظمی اجتماعی ($Effect\ size = ۰,۳۰۴$) و بی‌نظمی فیزیکی ($Effect\ size = ۰,۳۲۱$) افزایش پیدا کند، ترس از جرم در سطح جامعه افزایش می‌یابد. ترس از جرم احساس درونی است که در ضمیر ناخودآگاه افراد نهفته است.
۴. بین ترس از جرم و عوامل محیطی رابطه معناداری وجود دارد. با افزایش رضایت از محل و همسایگی ($Effect\ size = ۰,۲۲۱$) = $Effect\ size = ۰,۳۲۱$)، تعلق اجتماعی ($Effect\ size = ۰,۳۲۱$) و میزان تعلق به محله ($Effect\ size = ۰,۱۶۸$) ترس از جرم را در جامعه کاهش می‌دهد. لذا ساکنان باید احساس کنند همسایگانشان قابل اعتماد بوده و در ارزش‌های مشترک سهیم‌اند.
۵. بین ترس از جرم و عوامل کنترلی رابطه معناداری وجود دارد. هر چه کنترل غیررسمی ($Effect\ size = ۰,۱۱۱$) و کنترل رسمی ($Effect\ size = ۰,۲۰۴$) بیشتر باشد، ترس از جرم در سطح جامعه کاهش می‌یابد. بی‌نظمی هم در اشکال فیزیکی و هم در اشکال اجتماعی نشان‌دهنده ضعف کنترلی و فقدان توجه به محیط پیرامونی فرد است.
۶. بین ترس از جرم و سرمایه اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد. با افزایش انسجام اجتماعی ($Effect\ size = ۰,۱۷۹$) = $Effect\ size = ۰,۳۸۱$)، اعتماد اجتماعی ($Effect\ size = ۰,۳۸۱$)، مشارکت اجتماعی ($Effect\ size = ۰,۳۰۱$) و حمایت اجتماعی ($Effect\ size = ۰,۱۸۹$) ترس از جرم در جامعه کاهش می‌یابد. سرمایه اجتماعی با تقویت هنجارها و ارزش‌های اجتماعی موجب تقویت نظم و انسجام اجتماعی می‌شود.
۷. بین ترس از جرم و عوامل اقتصادی رابطه معناداری وجود دارد. افزایش محرومیت نسبی ($Effect\ size = ۰,۲۱۷$) = $Effect\ size = ۰,۱۱۹$) و کاهش پایگاه اقتصادی - اجتماعی ($Effect\ size = ۰,۱۱۹$) ترس از جرم را در جامعه افزایش می‌دهد. نابرابری درآمد و فقر و بیکاری تأثیر بسیار زیادی بر انواع جرم در ایران دارد.
۸. بین ترس از جرم و عوامل روانی رابطه معناداری وجود دارد. با افزایش تلقی از خطر قربانی شدن ($Effect\ size = ۰,۱۴۱$) = $Effect\ size = ۰,۲۹۸$)، احساس ناامنی ($Effect\ size = ۰,۲۹۸$) و نگرانی اجتماعی ($Effect\ size = ۰,۱۰۵$) ترس از جرم افزایش می‌یابد. ویژگی‌های روانی و عدم تعادل در روان افراد احتمال ترس از جرم افزایش می‌دهد.

اثر کلی عوامل مؤثر بر ترس از جرم

جدول شماره ۶: اندازه اثر کلی

Table 6: Overall effect size

عوامل	اندازه اثر	Z مقدار	Sig
انتظامی	۰,۲۳۱	۱۰,۱۷۶	0.00۳
رسانه‌ای	۰,۳۸۰	۱۰,۳۲۶	0.00۴
نامنی	۰,۱۱۵	۷,۰۷۵	0.00۱
محیطی	۰,۲۱۴	۱۱,۰۳۲	0.00۱
کنترلی	۰,۳۴۵	۱۴,۰۳۷	0.001
سرمایه‌ای	۰,۲۸۹	۱۵,۳۴۵	0.00۱
اقتصادی	۰,۱۶۷	۱۶,۱۲۳	0.00۴
روانی	۰,۱۳۲	۱۰,۱۰۰	0.001

نتایج نشان می‌دهد که در مجموع ترس از جرم ۲۳ درصد توسط عوامل انتظامی، ۳۸ درصد توسط عوامل رسانه‌ای، ۱۱ درصد توسط عوامل نامنی، ۲۱ درصد توسط عوامل محیطی، ۳۴ درصد توسط عوامل کنترلی، ۲۸ درصد توسط عوامل سرمایه‌ای، ۱۶ درصد توسط عوامل اقتصادی و ۱۳ درصد توسط عوامل روانی، تبیین شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف اصلی این تحقیق مطالعه ریشه‌های جامعه‌شناختی ترس از جرم در ایران با ارجاع به سابقه تجربی (پیمایشی) و بوسیله مجموعه‌ای از متغیرها بر اساس مطالعات پیشین صورت گرفته است و همچنین ارتباط میان آنها با ترس از جرم به عنوان متغیر وابسته سنجیده شد. بر این اساس، این گزارش باهدف مطالعه ریشه‌های کلی و منابع ترس از جرم در سطح کلی کشور به فراتحلیل اقدام نموده است. نتایج با توجه به الگوی نظری پژوهش و عاملی که در ایران بیشتر منجر به ترس از جرم می‌گردد نشانگر آن است که متغیرهای جمعیت شناختی و فردی رابطه معناداری با ترس از جرم و ابعاد آن نشان نداده‌اند. بر خلاف مطالعات گذشته مردان بیشتر از زنان در منطقه مورد بررسی از جرم ترس داشته‌اند. این نتیجه عجیب، فقط در مورد ترس از جرایم علیه اشخاص معنادار بوده است اما در موارد دیگر تفاوت معناداری بین زنان و مردان مشاهده نشده است. ترس از جرم، به احساس ترس، نگرانی، اضطراب، دل‌شوره و احساس ناامنی فرد از محیط پیرامونی دارد که با آن در تعامل است. در اصل احساس خطر قربانی شدن از تهدیدهای اجتماعی بر فرد است و باعث کاهش آرامش اجتماعی در جامعه می‌شود. در ایران، به دلیل شیوع جرائم و مسائل اجتماعی، ترس از جرم نیز افزایش یافته است، نتایج تحقیقات ۱۳۸۵-۱۳۹۹ مؤید بر این امر است. یکی دیگر از نکات مهم در این تحقیق فقدان رابطه معنادار میان اتخاذ تدابیر حفاظتی با سطح ترس از جرم است در واقع از یک سو عاملیت جمعی در قالب شبکه‌های حمایت اجتماعی برای کنترل اجتماعی بیشتر بر محله وجود ندارد و از سوی دیگر تلاشهای فردی شهروندان برای حفاظت از خود نیز نمیتواند به کاهش سطح ترس از جرم آنها بدل شود. شاید یک مدل سازی بازگشتی بیشتر بتواند رابطه میان ترس از جرم و اتخاذ تدابیر دفاعی را بسنجد؛ زیرا جهت رابطه میان این دو متغیر میتواند برعکس چیزی باشد که در این تحقیق

در نظر گرفته شده است؛ یعنی احتمالاً کسانی که بیشتر می ترسند بیشتر از شیوه های مختلف برای دفاع از خود استفاده میکنند و البته لزوماً این کار باعث کاهش ترس از جرم آنها نمی شود.

سرمایه اجتماعی دارای ارتباطی معکوس با ترس از جرم است، هرچه سطح سرمایه اجتماعی بین ساکنان محیط از جمله اعتماد، انسجام و مشارکت و حمایت اجتماعی افزایش یابد، به همان میزان خطر قربانی شدن و ترس از جرم در بین شهروندان کاهش می یابد. از طرفی احساس محرومیت نسبی و افزایش آن باعث شکاف بین ساکنان جامعه و ناهمگونی طبقاتی شده و در نتیجه سرقت، دزدی، نزاع و خشونت، اعتیاد و سایر مسائل اجتماعی نیز افزایش یافته و به رشد احساس ترس از جرم کمک خواهد کرد بنابراین با افزایش پایگاه اقتصادی-اجتماعی ساکنان یک محیط، به دلیل همگونی فرهنگی-اجتماعی، استفاده از مکانیسم بازدارنده در برابر مسائل و جرائم اجتماعی، ترس از جرم نیز کاهش می یابد. با افزایش احساس خطر قربانی شدن در فرد، احساس ترس از جرم نیز افزایش می یابد. با افزایش احساس ناامنی و نگرانی اجتماعی، نیز ترس در جامعه فراگیر می شود.

یکی از علل مهم ترس از جرم مشاهده بی نزاکتی و عملکرد رسانه های داخلی، خارجی، مطبوعات و اینترنت، به دلیل بازتاب حوادث منفی و تکان دهنده و بزرگ نمایی وقایع محیطی در این خصوص غیر قابل اغماض است. اسکوگان (۱۹۹۰) دریافته است که بی نزاکتی نشانه هایی از جرم و سازوکارهایی هستند که نشان می دهند نظم محله در حال فرو ریختن بوده و آماده قانون شکنی است. ، باعث افزایش دلهره و اضطراب و ترس از جرم شهروندان می شود. در حقیقت با افزایش بی سازمانی اجتماعی، به دلیل افزایش آنومی اجتماعی، بی هنجاری و بی قانونی، ترس از جرم در جامعه فراگیر می شود و بی نظمی اجتماعی از جمله حضور و لگردها در خیابان، متکدیان، دوره گردها، شلوغی شهر باعث افزایش ترس از جرم در مردم می گردد. از جمله این بی نظمی ها میتوان به وجود ساختمان های نیمه متروکه، دارای پنجره شکسته، مکان های تجمع معتادان و افراد سودجو اشاره کرد که باعث کاهش احساس امنیت و افزایش ترس از جرم در مردم می گردد.

رضایت از محله یکی از قویترین پیش بینهای ترس از جرم بوده و رابطه معکوس آن نشان می دهد که رضایت از محله ترس از جرم را کاهش می دهد. این نتایج با تحقیقات قبلی همخوانی دارد. از میان متغیرهایی که به محله ارتباط دارد، خصوصیات محله کیفیت محله دلبستگی به محله و نگرش نسبت به نیروی انتظامی و ادراک جرم و بی نزاکتی را ترس از جرم بطور کلی و نگرانی از جرایم علیه اموال و اشخاص (اما نه احساس امنیت) رابطه معناداری داشته اند. در حقیقت هرچه افراد احساس تعلق اجتماعی بیشتری به جامعه داشته باشند، احساس ترس از جرم کمتری را تجربه می کنند و با افزایش میزان تعلق به محله، احساس ترس و خطر قربانی شدن نیز کاهش می یابد. این نتایج نشان می دهد که در یک منطقه. جرم خیز، خصوصیات محله مهمتر از متغیرهای جمعیت شناختی و فردی است فرضیه آسیب پذیری با توجه به این نتایج معتبر نبوده و فرضیه قربانی شدن اهمیت بیشتری یافته است. از آنجا که متغیرهای محله بسیار با اهمیت بوده و رابطه منفی با ترس از جرایم علیه اموال و اشخاص

دارند. بنابراین میتوان گفت برنامه های CPTED جلوگیری از جرم از طریق طراحی محیطی می تواند ترس از جرم را کاهش دهد (کوزن ۲۰۰۲). بنابراین به اعتقاد ما بر اساس نتایج تحقیق رضایت کلی از محله - که لزوماً فقط متأثر از تلقی از میزان وقوع جرم در محله نیست - اهمیت فراوانی در میزان ترس از جرم شهروندان دارد این یافته همراه با اهمیت متغیر بی نظمی که قبلاً به آن اشاره شد اهمیت فراوان شرایط محیطی محله ها را در شکل گیری ترس از جرم در محله های شهری نشان میدهد وجود بی نظمیهای محیطی یکی از عوامل نارضایتی ساکنان محله و عامل شکل گیری چیزی است که در این تحقیق نگرانی اجتماعی خوانده شد

مشارکت اجتماعی بدون سطح حداقلی از اعتماد بین مردم و اعتماد بین مردم و نیروی انتظامی امکان پذیر نخواهد بود. بنابراین اقدامات پیشگیرانه بخصوص در مناطق جرم خیز باید با مشارکت محدود اجتماعی آغاز شود تا سطح اعتماد را بالا برده و در نهایت به تقویت شوراهای محله در دراز مدت بیانجامد؛ از طرفی کارایی جمعی حاصل اعتماد شهروندان به یکدیگر انتظارات جمعی مشترک و تلاش جمعی آنها برای اعمال کنترل اجتماعی در محله است در غیاب چنین اطمینان متقابلی میان شهروندان، کل فرایند حفظ نظم و امنیت به دوش نهادهای انتظامی است و عملاً بار سنگینی برای فعالیتهای روزانه آنها ایجاد می کند. بنابراین، با توجه به فراهم نبودن زمینه های فعالیت گروهی شهروندان برای حفظ نظم محله ها، حضور پلیس کماکان یکی از عوامل مهم احساس امنیت شهروندان به حساب می آید. اگر چه تأثیر این متغیر بر کاهش ترس از جرم اندک به دست آمده است، به هر حال، کماکان گشت پلیس در محله تأثیر مهمی بر کاهش سطح ترس از جرم شهروندان دارد

منابع

- آقایی جنت مکان، ح (۱۳۹۴)، حقوق کیفری عمومی، تهران: جنگل، چاپ چهارم.
- اردبیلی، م. ع (۱۳۹۳)، حقوق جزای عمومی، تهران: میزان، چاپ سی و دوم.
- پژوهشگاه قوه قضائیه (۱۳۹۳)، مجموعه آرای قضایی شعب دیوان عالی کشور (کیفری) دی ماه ۱۳۹۱، تهران: مرکز مطبوعات و انتشارات قوه قضائیه، چاپ اول.
- جعفری لنگرودی، م. ج (۱۳۸۷)، ترمینولوژی حقوق، تهران: انتشارات گنج دانش، چاپ اول.
- رحیمی، م. م و مهدوی ثابت م. ع و آشوری م و آقایی نیا ح (۱۳۹۷)، جرم تهدید در حقوق کیفری ایران و آمریکا، فصلنامه تحقیقات حقوق خصوصی و کیفری، ش ۳۶، ۱۱۰-۷۷.
- زراعت، ع (۱۳۹۰)، شرح قانون مجازات اسلامی، تهران: فیض، چاپ دوم.
- صفدری، م و برغی م. م (۱۳۹۵)، تحلیل حقوقی جرم تهدید در نظام کیفری ایران، سومین همایش ملی حقوق: بسترهای فساد مالی و اداری در نظام حقوقی ایران "با رویکرد اصلاح و توسعه نظام حقوقی"، دانشگاه آزاد اسلامی - واحد میبد.
- گلپایگانی، م. ر (۱۴۱۲ق)، درالمنصود فی الکلام الحدود، قم: دارالقرآن الکریم، چاپ دوم.
- گلدوزیان، ا (۱۳۹۳)، محشای قانون مجازات اسلامی، تهران: مجد، چاپ سوم.
- میر محمد صادقی، ح (۱۳۹۵)، جرائم علیه اشخاص (۱)، تهران: میزان، چاپ بیست و یکم.
- میر محمد صادقی، ح (۱۳۹۵)، جرائم علیه اموال و مالکیت (۳)، تهران: میزان، چاپ چهل و نهم.
- نجفی، م. ح (۱۳۶۳)، جواهرالکلام فی شرح شرائع الاسلام، تهران: دارالمکتب الاسلامیه، چاپ دوم.

- ابراهیمی جم، س و احمدیان، ر (۱۳۹۳)، علل شکل‌گیری بی‌دفاع شهری در پایانه غرب تهران، فصلنامه پژوهشنامه جغرافیایی انتظامی، شماره ۴، ص ۵۳-۷۶.
- احمدی، ح و عربی، ع (۱۳۹۱)، رابطه بین ساختار محله‌ای و ترس از جرم (مورد مطالعه: شهر کرج)، فصلنامه انتظام اجتماعی، سال ۵، شماره ۱، بهار، ص ۳۷-۶۰.
- احمدی، ح؛ عربی، ع و حکیمی‌نیا، ب (۱۳۹۲)، بررسی رابطه مصرف رسانه‌ای و ترس از جرم (مورد مطالعه: شهر کرج)، مطالعات جامعه‌شناختی شهری، سال ۳، شماره ۷، تابستان، ص ۱-۲۴.
- احمدی، ح؛ عربی، ع و صادق زاده تبریزی، م (۱۳۹۱)، بررسی مقایسه‌ای عوامل مرتبط با ترس از جرم زنان و مردان مطالعه موردی زنان و مردان ساکن شهر کرج، فصلنامه علمی پژوهشی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر، سال ۶، شماره (۱۸)، پاییز، ص ۱-۲۲.
- اسماعیلی، ع (۱۳۸۶)، بررسی میزان احساس امنیت زنان شهر مشهد و عوامل مؤثر بر آن، پایان‌نامه منتشر نشده کارشناسی ارشد علوم اجتماعی، دانشکده فردوسی مشهد، گروه علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دکتر شریعتی.
- براری، ع.ر؛ عباسی اسفجیر، ع.ا و رحمانی فیروزجاء، ع (۱۳۹۸)، ساخت و اعتباریابی ابزار سنجش ترس از جرم زنان، دو فصلنامه پژوهش‌های انتظامی - اجتماعی زنان و خانواده، دوره هفتم، شماره دوم، پاییز و زمستان، ص ۲۷۲-۲۵۵.
- بیات، ن؛ پورغلامی، م.ر؛ اصلانلو، ع و طالبیان کیاکلاهی، ف (۱۳۹۷)، ترس از جرم در فضاهای عمومی شهری؛ مورد مطالعه: جامعه زنان منطقه ۱۲ شهرداری تهران، دو فصلنامه پژوهش‌های انتظامی - اجتماعی زنان و خانواده، دوره ششم، شماره اول - بهار و تابستان ص ۱۲۹ - ۱۱۰.
- پنج‌تنی، م (۱۳۹۳)، تحلیل جامعه‌شناختی ترس از جرم: آزمون تجربی نظریه‌های اثربخشی جمعی و پنجره‌های شکسته، پایان‌نامه منتشر نشده کارشناسی ارشد، دانشگاه مازندران، دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
- جهانی، س (۱۳۹۰)، ترس از جرم در فضای عمومی شهر مشهد، پایان‌نامه منتشر نشده کارشناس ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه فردوسی مشهد.
- چبیشه، ف (۱۳۹۲)، بررسی عوامل اجتماعی - اقتصادی و فرهنگی مؤثر بر ترس از جرم: مطالعه موردی: شهروندان اهواز، پایان‌نامه منتشر نشده کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- حاتمی نژاد، ح و بابر، م (۱۳۹۲)، تبیین نقش فضاهای شهری در پیشگیری از وقوع جرم و ایجاد امنیت، فصلنامه سپهر، دوره ۲۲، شماره ۸۷، صص ۷۶-۶۸.
- خراسانی، م.ا؛ توانا، م و صوفی نیستانی، م (۱۳۹۶)، سنجش رابطه محیط با ترس از جرم در مجموعه‌های مسکن مهر (مطالعه موردی: شهرستان پاکدشت)؛ پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، دوره ۵، شماره ۴، ص ۵۳۷-۵۱۵.
- ربانی خوراسگانی، ر و همتی ر (۱۳۸۸)، تبیین جامعه‌شناختی ترس از جرم (مورد مطالعه: شهروندان زنجان)، مجله جامعه‌شناسی ایران، دوره نهم، شماره ۳ و ۴، پاییز، ص ۵۸-۸۸.
- ربانی، ر (۱۳۸۸)، جامعه‌شناسی شهری، اصفهان: سمت.
- سبزه‌ای، م.ت و مرادی، گ (۱۳۹۴)، بررسی تأثیر عوامل اجتماعی مؤثر بر ایجاد فاصله‌ی اجتماعی و ترس از جرم و ناهنجاری بین دو قوم کرد و لک در شهر کرمانشاه، مطالعات جامعه‌شناختی شهری، سال ۵، شماره ۱۴، بهار، ص ۱۸۴-۱۶۱.
- سجادیان، ن (۱۳۹۴)، ارزیابی نقش طایفه‌گرایی در احساس امنیت اجتماعی (مورد مطالعه: شهر ایذه)، فصلنامه علمی پژوهشی اطلاعات جغرافیایی، دوره ۲۴، شماره ۹۴، صص ۶۰-۷۶.

- سراج زاده، س.ح و گیلانی، ا (۱۳۸۹)، بی‌سازمانی اجتماعی و ترس از جرم (مطالعه مقایسه‌ای مناطق ۳ و ۱۲ شهر تهران)، فصلنامه علمی - پژوهشی رفاه اجتماعی، سال دهم، شماره ۳۴، ص ۲۴۴ - ۲۲۳.
- سراج زاده، س.ح و نوربخش، ا (۱۳۸۹)، بررسی رابطه توسعه اقتصادی و اجتماعی با جرم زنان در ایران، مجله مطالعات زنان، سال ششم، شماره ۳، ص ۵۳-۳۱.
- سهراب‌زاده، م؛ عشایری، ط؛ و حسونند، ا (۱۳۹۳)، تبیین جامعه‌شناختی ترس از جرم (پیمایش مناطق حاشیه‌نشین شهر تبریز در سال ۱۳۹۳)، مجله مطالعات امنیت اجتماعی، شماره ۴۰، ص ۸۷-۱۲۲.
- سیدزاده ثانی، س.م (۱۳۸۷)، ترس از بزه دیدگی مکرر، نخستین همایش پیشگیری از جرم: پیشگیری از تکرار جرم و بزه‌دیدگی، تهران: مرکز تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا.
- شکوری اصل، ش (۱۳۹۵)، ترس از جرم در بانوان در فضاهای شهری: نمونه موردی: محله‌های مخصوص سلامت، مجله پژوهش‌نامه زنان، تابستان، ص ۱۰۸-۸۵.
- شهداد خواجه عسگری، ع و زنجانی زاده اعزازی، ه (۱۳۸۷)، علت‌ها و پیامدهای ترس از جرم در بین زنان: مطالعه موردی بندرعباس، مجله مطالعات اجتماعی ایران، دوره ۲، شماره ۱، پیاپی (۳)، ص ۱۱۸-۱۶۲.
- صادقی فسایی، س؛ میرحسینی، ز (۱۳۹۳)، تحلیل جامعه‌شناختی روایت زنان از زندان، پس از آزادی، مجله زن در توسعه و سیاست، ۱۲(۳)، ص ۳۶۲-۳۴۲.
- صدیق سروستانی، ر و نصر اصفهانی، آ (۱۳۹۱)، مطالعه عوامل مؤثر بر ترس از جرم در محله‌های شهری، مطالعه محله‌ای در منطقه ۵ شهر تهران، مجله مسائل اجتماعی ایران، تابستان، سال سوم، شماره ۱، ص ۱۷۶-۱۴۹.
- صرافی، م؛ توکلی نیا، ج و احمدی، ل (۱۳۹۸)، تحلیل پدیده ترس از جرم در الگوهای جابه‌جایی روزمره زنان (مطالعه موردی: منطقه ۶ شهرداری تهران)، مجله پژوهش‌های جغرافیایی برنامه‌ریزی شهری، دوره ۷، شماره ۱، بهار، ۳۸ ص ۲۱-.
- عبدالله پور، م (۱۳۹۱)، بررسی میزان ترس از جرم در فضاهای شهری و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن، پایان‌نامه منتشر نشده کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه مازندران.
- عبدالمالکی، ا؛ زاهدی مازندرانی، م.ج؛ ملکی، ا و علی‌اکبری، ا (۱۳۹۶)، تبیین جامعه‌شناختی ترس از جرم در شهر عربی، ع (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین ویژگی‌های فردی، ساختار محله و ترس از جرم (مطالعه موردی: شهر کرج)، پایان‌نامه منتشر نشده کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز.
- علیخواه، ف و نجیبی ربیعی، م (۱۳۸۵)، زنان و ترس از جرم در فضاهای شهری، مجله رفاه اجتماعی، ۶(۲۲)، ص ۱۳۲-۱۰۹.
- علیزاده اقدم، م.ب و عباس زاده، م؛ کوهی، ک و افشار، س (۱۳۹۹)، مطالعه رابطه سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی با ترس از جرم (مورد مطالعه: حاشیه‌نشینان شهر تبریز)، دو فصلنامه جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه، سال نهم، شماره اول، بهار و تابستان، ص ۴۴-۲۵.
- علیوردی نیا، ا و جانعلیزاده، ح و پنج‌تنی، م (۱۳۹۵)، تحلیل جامعه‌شناختی ترس از جرم، آزمون تجربی نظریه‌های اثربخشی جمعی و پنجره‌های شکسته، جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۷(۶۱)، ص ۶۶-۴۳.
- فرخجسته، و.س و عبدالمهی، ر (۱۳۹۸)، بررسی رابطه حمایت اجتماعی ادراک‌شده و سبک‌های دل‌بستگی با ترس از جرم در جامعه زنان معنادره‌کار شهر تهران، دو فصلنامه پژوهش‌های انتظامی - اجتماعی زنان و خانواده، دوره هشتم، شماره اول - بهار و تابستان، ص ۹۰-۷۳.
- قزایی، ف (۱۳۸۹)، بررسی و سنجش احساس امنیت در مناطق مختلف شهری، نمونه موردی مناطق ۱۲ و ۱۱ تهران، آرمان‌شهر، شماره ۴.

قلیچ، م و عماری، ح (۱۳۹۲)، *درآمدی بر فضای بی‌دفاع شهری*، ناشر: انتشارات تیسرا.

کاویانی، ا و پورقهرمانی، ب (۱۳۹۵)، عوامل بر ترس از جرم در مناطق حاشیه‌ای جنوب شهر تبریز، *فصلنامه انتظام اجتماعی*، سال ۸، شماره ۴، زمستان، ص ۳۲-۸.

لطف‌اله، م (۱۳۹۳)، بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر ترس از جرم در بین زنان، *پایان‌نامه منتشر نشده کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی*، دانشگاه شهید چمران اهواز.

محسنی تبریزی، ع و قهرمانی، س و یاهک، س (۱۳۹۰)، فضای بی‌دفاع شهری و خشونت (مورد مطالعه: فضاهای بی‌دفاع شهر تهران)، *جامعه‌شناسی کاربردی*، سال ۲۲، شماره پیاپی ۴۴، صص ۷۰-۵۱.

مرادی، ر و احمدی، س و جم‌نژاد، س (۱۳۹۸)، بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و فرهنگی با ترس از جرم بین سالمندان شهر شیراز، *پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران*، سال هشتم، شماره پیاپی ۲۴، شماره اول، بهار، صص ۳۶-۱۹.

مرصوصی، ن و خزایی، ک (۱۳۹۳)، توزیع خدمات شهری و نقش آن در توسعه پایدار شهر (مطالعه موردی: مادر شهر تهران)، *فصلنامه علمی پژوهشی پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*، دوره ۵، شماره ۱۸، صص ۴۰-۲۱.

نایی، ه و سلیمانی، م (۱۳۹۶)، بررسی رابطه وضعیت کالبدی-فضایی، جرم و احساس امنیت در فضاهای شهری (مطالعه موردی: پیاده‌روها در شهر خرم‌آباد)، *فصلنامه مطالعه جامعه‌شناختی شهری*، سال ۷، شماره ۲۲، صص ۲۲-۲.

نبوی، ع و چیشنه، ف (۱۳۹۴)، بررسی برخی عوامل اجتماعی مؤثر بر ترس از جرم و پیامدهای آن (مورد مطالعه: شهروندان ۱۸ سال و بالاتر اهواز)، *مطالعات علوم اجتماعی ایران*، سال دوازدهم، شماره چهل و چهارم، بهار، صص ۱۲۸-۱۱۴.

نصیری، ا (۱۳۹۰)، راهبردهای طراحی و کنترل فضاهای پیاده‌روی شهری، *فصلنامه آموزش جغرافیا*، شماره ۹۵، صص ۱۹-۱۴.

نوغانی، م و میرمحمدتبار، سیداحمد، بررسی عوامل اقتصادی مؤثر بر جرم (فراتحلیلی از تحقیقات انجام شده در ایران)، *پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران*، دوره ۴، ۳، بهمن ۱۳۹۴، شماره ۳ - شماره پیاپی، صفحه ۸۵-۱۰۲.

نیکوکار، ح.ر و همت پور، ب (۱۳۹۱)، *ترس از جرم*، تهران: بنیاد حقوقی میزان.

یوسفی، ع و جوهری، ل (۱۳۹۳)، فضاهای بی‌دفاع در شهر و حس ترس، پدیدارشناسی تجربه عبور از پل‌های زیرگذر در مشهد، *فصلنامه جغرافیا و مخاطره محیطی*، شماره ۴، صص ۱۴۳-۱۲۹.

Bnaks, Mark (2005), *Spaces Of Insecurity: Media And Fear Of Crime In A Local Context*, *Crime, Media and Cultur*, Vol 1(2).

Ceccato, V. (2016). *Public Space and the Situational Conditions of Crime and Fear*, *International Criminal Justice Review*, Vol. 26, No. 2, PP. 69-79. D

Chricos, T. (1997), *Racial Composition of Neighborhood and Fear of Crime*, *Criminology*, No 35: 107-129.

Crank, John and Andrew, Gia Comazzi (2003), *Fear of Crime in Nonurban Setting*. *Journal of Criminal Justice*, 31.

De Donder, Liesbeth; Buffel, Tine; Verte, Dominique; Dury, Sarah; Witte, Nicode (2009); *Feelings of Insecurity in Context: Theoretical Perspectives for Studing Fear of Crime in Late Life*, *International Journal of Economics and Finance*, Vol 1, No 1, pp 1-20.

Delbosc, A. and Currie, G. (2011). *Modelling the Causes and Consequences of Perceptions of Personal Safety on Public Transport Ridership*, 34th Australasian Transport Research Forum, pp. 28 – 30.

Farrall, Stephen atal. (2007), *Theorizing the Fear of Crime: The Cultural | and Social Significance of Insecurities about Crime*, Working pres., No 5.

Ferraro, K.F. (1995); *Fear of Crime Interpreting Victimization Risk*, New York: Suny Press.

Ferraro, K.F. & Lagrange, R. (1987); *The Measurement of Fear of Crime*. *Sociological Inquiry*, 57, Pp.70-101.

Foster, mSarah n, Billie Giles-Corti, Matthew Knuiman (2010), *Neighbourhood design and fear of crime: A social-ecological examination of the correlates of residents' fear in new suburban housing developments*. Centre for the Built Environment and Health, School of Population Health, The University of Western Australia, 35.

Jackson, J. and Gray, E. (2010). *Functional fear and public insecurities about crime'*. *British Journal of Criminology* 50(1): 1-22.

Jaehyung Park, A. (2008); *Modeling the Role of Fear of Crime in Pedestrian Navigation*, A dissertation for degree of Doctor of Philosophy, Simon Fraser University.

- Kleck, Gary and Baker Jackson, Dylan (2017), "Does Crime Cause Punitiveness? Crime & Delinquency, Vol. 63 (12), pp: 1572–1599.
- Lane, Jodi and James W Meeker (2005), Theories and Fear of Gang Crime among Whites and Lathinos: A Replication and Extension of Prior Research, Journal of Criminal Justic, Vol. 33.
- Listerborn, C. (1999). Women's Fear and Space Configurations, In Proceedings Second International Symposium on Space Syntax, 29th March–2nd April 1999, PP. 1-10.
- Mays, M. (2001); The Structural Determinants of Fear of Crime, Ph. D dissertation, The University of Texas at Arlington.
- McCrea, R. Tung-Kai, S. John, W. and Stimson, J. R. (2005); "Fear of Crime in Brisbane; Individual, Social and Neighbourhood Factors in Perspective", Journal of Sociology, 41: 7-27.
- Sandberg, L. (2011). Fear of Violence and Gendered Power Relations: Responses to Threat in Public Space in Sweden (Doctoral Dissertation, Kulturgeografiska Institutionen, Umeå Unversitet).
- Smith, M. J. (2008). Addressing the Security Needs of Women Passengers on Public Transport, Security Journal, Vol. 21, No. 1, PP. 117-133.
- Tandogan, O. & Ilhan, B. S. (2016). Fear of crime in public spaces: From the view of women living in cities. Procedia engineering, 161, pp. 2011-2018. Retrieved from: doi: 10.1016/j.proeng.2016.08.795.
- Valentine, G. (1989). The Geography of Women 'S Fear, Area, Vol. 21, No. 4, PP. 385-390.

**Study of sources of fear of crime:
Meta-analysis of the period 1385-1399**

Abstract

Fear of crime is the feeling of panic, fear, apprehension, worry and stress of a person from security, environmental threats and life and non-life risks that exist in the surrounding environment and it is part of the spiritual pillar of every crime of threat, war, extortion, banditry. The presence of fear of crime is a sign of feeling insecure and the prevalence of defenseless urban atmosphere, such as theft, addiction, vagrancy, quarrels and conflicts, in general, harm and social issues. In Iran, the research results in the period of 1385-1399 indicate a decrease in the level of feeling of social security and the existence of fear of crime. The purpose of this research is to study the sociological roots of fear of crime in Iran with reference to the experimental record (survey) conducted during the above period of time. Is. The research method is quantitative meta-analysis, the statistical population is 46 cases and the sample size is 31 researches. The unit of analysis of the articles and the sampling method is deliberate-non-probability. The results show that in Iran, according to the combination of the general results of 31 research cases, fear of crime is influenced by police factors (satisfaction with police performance, attitude towards police force, attitude towards police performance); media factors (use of internal networks, use of external networks, use of the Internet, use of the press); Insecurity factors (social disorganization, social disorder, physical disorder); environmental factors (satisfaction with the place and neighborhood, social belonging, degree of belonging to the neighborhood); control factors (informal control and formal control); social capital factors (coherence, participation, trust and support); Economic factors (relative deprivation, socio-economic base) and psychological factors (perceived risk of victimization, feeling of insecurity, social concern).

Keywords: social capital, relative secrecy, fear of crime, police institution